

Darja Mertelj

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
darja.mertelj@ff.uni-lj.si

UDK 811.131.1'243:37.091.276

DOI: 10.4312/vestnik.5.201-216

Daša Stanič

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
dasa.stanic@ff.uni-lj.si

REPUBLIŠKO TEKMOVANJE IZ ITALIJANŠČINE KOT DRUGEGA IN KOT TUJEGA JEZIKA: PERCEPCIJA USPEŠNOSTI MED OSNOVNOŠOLCI IN DIJAKI

1 UVOD

Nekdaj republiška, v zadnjih 20 letih pa državna tekmovanja iz tujih jezikov imajo v Sloveniji resnično dolgo, več desetletij trajajočo tradicijo,¹⁰¹ s čimer se Slovenija nedvomno uvršča med države, ki so v evropskem okviru bolj svetla izjema kot pravilo. Tekmovanja, do 2006 v organizaciji Društva za tuje jezike in književnosti (do 2007), zatem pa v domeni društev za posamične tuje jezike, so bila praviloma vedno organizirana s podporo in v sodelovanju z veleposlaništvu in kulturnimi inštituti držav,¹⁰² katerih jezik je bil predmet tekmovanja, in te ustanove so praviloma prispevale nagrade za najboljše tekmovalce, med katerimi so bila predvsem v preteklosti najbolj zaželena daljša učna bivanja v tujini (npr. poletni tečaji jezika).

Državno tekmovanje iz italijanščine nadaljuje svojo več kot tridesetletno tradicijo, sicer na obrobju javnega interesa, toda s sodelovanjem med učitelji, šolami, sekcijo za italijanistko Oddelka za romanske jezike in književnosti ter Oddelkom za prevajalstvo na Filozofski fakulteti in Italijanskim kulturnim inštitutom v Slovenji goji in vzdržuje italijanščino kot drugi in pomemben tuji jezik v Sloveniji.

Zdi se, da se je v preteklih desetih letih navdušenje učencev in njihovih učiteljev na tem področju, najverjetneje v luči mnogoterih družbenih sprememb, nekoli-

101 Tekmovanje iz tujih jezikov se je pričelo razvijati v sedemdesetih letih v času nekdanje Jugoslavije, na pobudo skupine učiteljev angleščine, vendar se je zelo kmalu razširilo tudi na druge tuje jezike, ki so se poučevali v javnih šolah. To takrat prestižno tekmovanje je obdržalo svojo neprekinjeno tradicijo tudi po razpadu Jugoslavije, tako tudi v Sloveniji, kjer se je, podobno kot v ostalih nekdanjih republikah, dodatno razdelilo na tekmovanja v organizaciji posamičnih Društev.

102 V primeru italijanščine osnovnošolci in dijaki postanejo prejemniki zlatih, srebrnih in bronastih priznanj ter nagrad (slovarji, leposlovne knjige, CDji, DVDji in poletni tečaji v Italiji), ki jih že vrsto let pripravi Italijanski kulturni inštitut, ki želi s tem prispevati k vidnemu položaju italijanščine kot tujega in drugega jezika v RS.

ko zmanjšalo ali morda zgolj le ne pride več tako močno do izraza spričo številnih podobnih možnosti, ki jih ponujajo založniške hiše (npr. raznovrstna tekmovanja za bralne značke v posamičnih tujih jezikih) ali možnosti učnih izmenjav s šolami v tujini. Kljub temu večina društev vztraja pri ohranjanju vsakoletnega republiškega tekmovanja iz tujih jezikov: angleščine, nemščine, francoščine, italijanščine, španščine, ruščine, itd.

Pričujoči prispevek prvenstveno predstavlja specifično situacijo italijanščine, ki ima za razliko od ostalih tujih jezikov v Sloveniji, poseben položaj, saj nima samo položaja tujega jezika, pač pa tudi jezika okolja. To DUIS-u, Društvu učiteljev italijanščine v Sloveniji, nalaga dodatne naloge, ki izhajajo iz specifičnih potreb in zahtev glede na položaj italijanščine v šolskih kurikulumih. Prilagajanje tem posebnostim oz. postopno uvajanje več kategorij poteka že nekaj let, predvsem z namenom, da se ohrani motivacija za učenje italijanščine kot tujega jezika, saj je prav njegov status, tj. položaj 'izbirnosti' tako v osnovnošolskem kot srednješolskem izobraževanju nekoliko zaskrbljujoč. Društvo učiteljev italijanščine v Sloveniji (DUIS) v sodelovanju z italijanistiko na Oddelku za romanske jezike deluje v prid italijanščine že vrsto let.

1.1 Državno tekmovanje v italijanščini

Letošnjega državnega tekmovanja v znanju italijanščine kot tujega in kot drugega jezika,¹⁰³ ki je potekalo v soboto, 16. aprila 2013, na srednješolskem centru v Kopru v organizaciji DUIS, se je udeležilo kar 76 tekmovalcev, ki so se (tako kot na predhodnih šolskih tekmovanjih) pomerili v štirih kategorijah, dveh za osnovnošolce devetih razredov in dveh za srednješolce:¹⁰⁴ na ravneh A1 in A2 je tekmovalo po 15 osnovnošolcev, na ravneh B1 in B2/C1 pa 25 oz. 20 srednješolcev. Naj poudarimo, da gre v vseh štirih kategorijah za nadpovprečno uspešne učence, saj se državnega tekmovanja udeležijo najboljše uvrščeni s šolskih tekmovanj.

Na ravni znanja A1 po SEJO tekmujejo devetošolci, ki se italijanščine učijo kot izbirni predmet v zadnjem triletju osnovne šole in imajo za seboj približno 180 ur učenja italijanščine (od skupno 200 ur po učnem načrtu), na ravni A2 pa tekmujejo devetošolci iz osnovnih šol slovenskega dvojezičnega območja republike Slovenije, ki imajo za seboj približno 600 ur (od 620 ur po učnem načrtu).

Srednješolci, predvsem dijaki zadnjih letnikov gimnazijskih oddelkov,¹⁰⁵ tekmujejo na ravneh B1 in B2/C1: prva kategorija se uči italijanščine kot drugega ali celo tretjega tujega

103 V prispevku uporabljava izraz 'državno tekmovanje', v italijanskih prispevkih na to temo pa se kot najustrežnejši izraz uporablja 'concorso nazionale' in ne 'competizione' ali 'gara' (prim. Kenda 2006).

104 Visoka številka udeleženih razveseljuje, saj kaže, da je italijanščina kot tuji ali drugi jezik področje, kjer se želijo dijaki izkazati.

105 Tekmujejo lahko tudi dijaki tretjih letnikov, če so pričeli z učenjem italijanščine kot drugega tujega jezika v 1. letniku, če pa pričnejo z italijanščino v 2. letniku, tekmujejo v zadnjem letniku srednje šole. Vsekakor je odločitev odvisna od njihovih učiteljev, ki jih prijavljajo glede na opredelitve v statutu Društva.

jezika v t. im. 'kontinentalnih' srednjih šolah¹⁰⁶ in imajo ob tekmovanju za seboj približno 350 ur učenja italijanščine (številni so se predhodno učili italijanščine tudi kot izbirnega predmeta v zadnjem triletju devetletke), t. im. 'obalni' srednješolci pa imajo za seboj obvezno osnovnošolsko učenje italijanščine kot jezika okolja in zatem še štiri leta učenja italijanščine z enakim statusom v gimnaziji, torej skupaj približno 1200 ur pouka italijanščine, kar je tudi razlog, da nekatere naloge presegajo raven B2 in dosegajo raven C1.

Letošnje štiri testne komplete za državno tekmovanje so pripravili člani DUIS-a s Sekcije za italijanistiko Oddelka za romanske jezike in književnost in Oddelka za prevajalstvo Filozofske fakultete. Tekmovanje poteka tradicionalno v dveh delih, najprej preizkusi posamičnih zmožnosti (45 min) in po odmoru še pisni sestavek (45 min). Tudi tokrat so bili kompleti torej sestavljeni iz dveh delov, vendar je bil prvi del z nekoliko drugačno razporeditvijo deležev za posamične zmožnosti kot prej, in sicer:

- 1) bralno razumevanje,
- 2) besedišče,
- 3) slovnica,
- 4) 'komunikacija' (pogovorna italijanščina, toda pisno¹⁰⁷),
- 5) medkulturne vsebine in
- 6) prosti pisni sestavek (z možnostjo izbire med dvema temama/naslovoma).¹⁰⁸

1.2 Vidiki vprašanj v anketnem vprašalniku

Ker je bilo glede na pretekla leta vpeljanih nekaj sprememb v testnih kompletih (gl. Kenda 2006, Stanič, v pripravi), predvsem pa zato, ker se doslej še nismo analitično ukvarjali z najuspešnejšimi učenci italijanščine kot drugega ali kot tujega jezika, smo se odločili, da bi se s kratkim vprašalnikom približali uvidu v manj racionalne in bolj čustvene vidike odnosa tekmovalcev do tekmovanja. Uvodno vprašanje, ki ni tema pričujočega prispevka, se je dotikalo osnovnih motivacijskih vzgibov (Mertelj, v pripravi), v ostalih treh pa smo se skušali približati vidikom občutkov uspešnosti pri posamičnih zmožnostih, in sicer nas je zanimalo:

- 1) pri katerih treh delih preizkusa so imeli tekmovalci občutek, da so se lahko uspešno izkazali s svojim znanjem italijanščine,
- 2) pri katerih treh delih so imeli občutek, da se niso mogli uspešno izkazati,
- 3) kateri trije deli preizkusa so jim bili všeč, ne glede na občutke (ne)uspeha ob reševanju.

106 S poimenovanjem 'obalne' vs. 'kontinentalne' šole v prispevku razlikujemo med šolami 'na dvojezičnem območju RS' in 'šolami v preostalem delu RS': na teh dveh področjih je položaj italijanščine zelo različen.

107 Ta razdelek ('komunikacija') je bil letos uveden kot novost, vendar iz organizacijskih razlogov ni bil izpeljan kot prvotno zamišljeno: letos smo se omejili na naloge, ki preverjajo razumevanje zapisane 'pogovorne' italijanščine (tj. razumevanje značilnih, deloma idiomatskih govornih dejanj, značilnih za sodobno govorjeno italijanščino), v prihodnje pa načrtujemo, da bi npr. učenci z zapisovanjem celotnih govornih dejanj v italijanščini dokazali tudi svoje produktivno znanje pogovorne italijanščine.

108 Testi in rešitve za 2013 so na voljo pri Jani Kenda (Jana.Kenda@ff.uni-lj.si).

Kratke vprašalnike so izpolnili po zaključku pisanja celotnega preizkusa. Namenoma nismo izbrali stopenjske lestvice (npr. stopenjske Likertove lestvice, ki bi podaljšala izpolnjevanje in morda v preveliki meri omejila izražanje občutkov takoj po reševanju preizkusa), pač pa so morali tekmovalci izbrati pri vsakem vprašanju določeno število možnosti (vsaj eno ali največ tri zmožnosti pri vsakem od treh vprašanj). Z vsakim od vprašanj smo želeli pridobiti vpogled v večji ali manjši občutek uspešnosti tekmovalcev pri posamičnih zmožnostih oz. sklopih nalog in njihovo zadovoljstvo s svojim znanjem ob posamičnih sklopih tekmovalnega kompleta. Cilj, da bi preverili povezanost tudi med objektivnimi rezultati, občutki uspešnosti udeležencev in tipi nalog, uporabljenih za preverjanje posamične zmožnosti, presega okvire tega članka; možne povezave med tipi nalog in občutki uspešnosti bodo omenjeni pri prikazu izsledkov posamičnih kategorij.

S tretjim oz. zadnjim vprašanjem tega sklopa pa smo želeli ugotoviti, katere tri naloge oz. preverjanje zmožnosti so učencem ugajale, ne glede na občutke (ne)uspešnosti. Vsekakor je bil tu implicitni cilj tudi nekoliko primerjati odgovore na vsa tri vprašanja, ugotoviti tendence in te deloma upoštevati v prihodnje pri pripravi tekmovalnih preizkusov, saj je državno tekmovanje oblika preverjanja, ki ne sodi nujno med formalno in strukturno vnaprej določene tipe preverjanja znanja; zaradi tega bi se lahko vneslo še dodatne spremembe, s poudarki, ki bi zadovoljili tudi najboljše učence iz italijanščine v Sloveniji, npr. več neposredne sporazumevalne in kreativne uporabe jezika, npr. po zgledu državnega tekmovanja iz tujih jezikov v Nemčiji (gl. več avtorjev 2013a in 2013b).

2 REZULTATI IN DISKUSIJA

Pred obravnavo izsledkov anket bi želeli izpostaviti, da v strokovnih krogih prevladuje mnenje, da so občutki uspešnosti pogosto tesno povezani z objektivno doseženimi rezultati ter da ne gre izključiti vrste osebnih dejavnikov, ki tudi vplivajo na posameznikov občutek uspešnosti. Ker ti niso bili predmet vprašalnika, ki je bil usmerjen zgolj na en vidik, namreč področja oz. posamične zmožnosti, kjer so se pojavili občutki (ne)uspešnosti, se v nadaljevanju omejujemo na predstavitev le-teh.

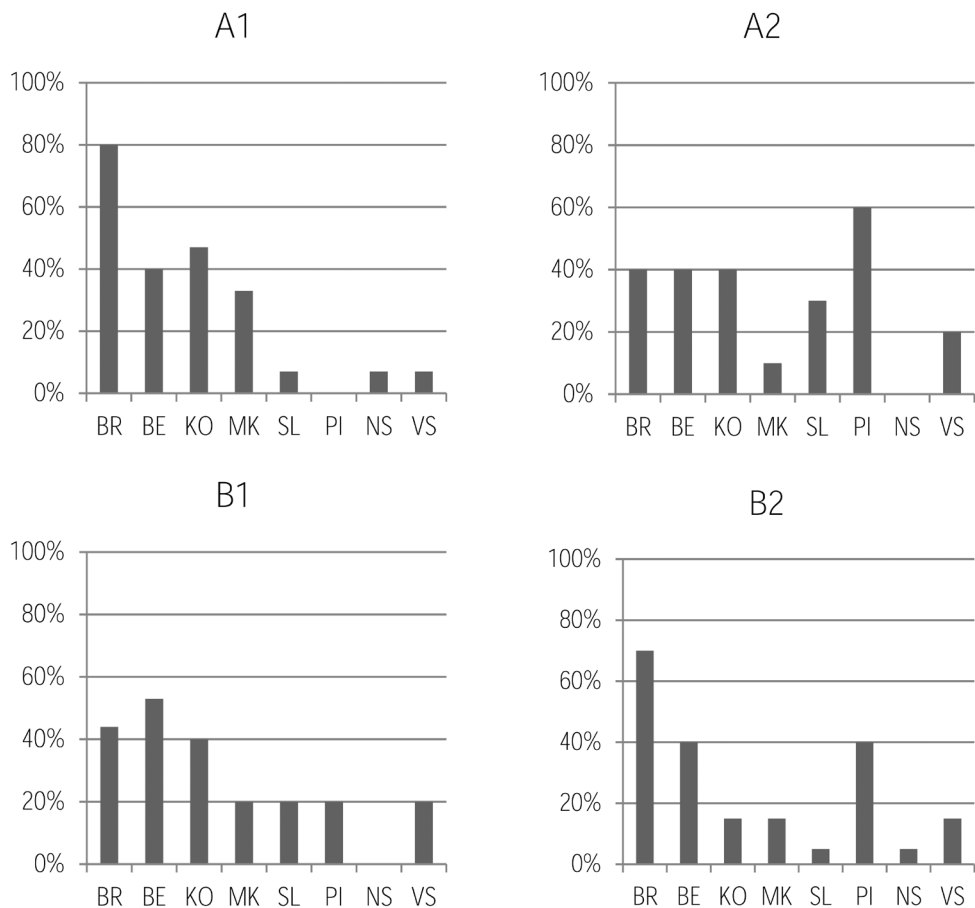
2.1 Občutki uspešnosti

Z vprašanjem *Kateri trije sklopi na tekmovalnih polah so bili taki, da meniš, da si se prav pri njih lahko izkazal s svojim znanjem italijanščine?* smo skušali dobiti vpogled v področja, kjer so se učenci in dijaki počutili uspešni, s poudarkom na osebni ravni, tj. 'da so se lahko izkazali'. Z vprašanjem smo bili (nenamenoma) nekoliko nenatančni, saj bi morali predpostaviti, da sposobni učenci, kot so tekmovalci na republiškem tekmovalstvu, razlikujejo med objektivnimi lastnostmi posamičnih nalog in torej vedo, da so določene vrste nalog dejansko bolj objektivni pokazatelji njihovega znanja italijanščine. Deloma se je to tudi (najverjetneje)

odrazilo v odgovorih, kar pomeni, da smo z odgovori dobili izraženo poleg občutkov uspešnosti, verjetno v marsikaterem primeru tudi njihovo 'oceno' tipa naloge, vendar po presoji celokupne slike na osnovi vseh treh vprašanj ocenjujemo, da velikih odstopanj vendarle ni.

Izmed tekmovalcev v vseh štirih kategorijah so le dijaki na ravni B1 in B2 označili, da so se počutili uspešni v vseh šestih kategorijah. Na teh dveh ravneh se je generalno uspešnih počutilo kar približno 20 % dijakov (tj. 5 od 25 na ravni B1 in 3 od 20 pri B2, gl. Prikaz 1).

Prikaz 1: Rezultati pri vprašanju glede občutkov uspešnosti pri posamičnih zmožnostih

Legenda: BR – bralno razumevanje BE – besedišče KO – komunikacija MK – medkulturni vidiki SL – slovnica, PI – pisno izražanje NS – pri nobenem sklopu VS – pri vseh sklopih

Pri ravni A1 oz. med devetošolci z italijanščino kot TJ daleč prevladuje občutek uspešnosti pri bralnem razumevanju (ki je bilo morda letos nekoliko preveč enostavno zastavljeno, saj je uspešnih počutilo kar 12 od 15 tekmovalcev, gl. Prikaza 1 in 2), ter v

približno enaki meri tudi na področju besedišča, komunikacije in medkulturnih vsebin. Občutek uspešnosti je bil zelo nizko izražen pri nalogah slovničnih struktur in pri pisnem izražanju, kot se bo pokazalo v nadaljevanju (gl. 2.2 Občutki neuspešnosti¹⁰⁹).

V okviru ravni A2 so 'obalni' devetošolci najvišje izrazili občutek uspešnosti pri pisnem sestavku (gl. Prikaza 1 in 2),¹¹⁰ zatem pa pri bralnem razumevanju, besedišču in komunikaciji (40 %, v vseh treh primerih je šlo za naloge receptivnega tipa, gl. Stanič, v pripravi). Najmanj uspešno so se počutili pri medkulturnih vsebinah: običajno se učitelji zanašamo na to, da naj bi to znanje učenci pridobili 'izven šole' in s prenosom od drugih predmetov, vendar kaže, da se niti boljši učenci, ki so praviloma sposobni smiselnega (šolskega medpredmetnega in zunajšolskega) povezovanja znanj, tu niso počutili uspešni.¹¹¹

Pri ravni B1 so gimnazijski letniki z italijanščino kot TJ precej 'napolnili' graf (gl. Prikaza 1 in 2), kar kaže, da so se številni pri veliko sklopih počutili uspešne: da se lahko izkažejo, je še posebej visoko izraženo pri prvih treh sklopih tekmovalne pole: bralnem razumevanju, besedišču in komunikaciji (tudi tu je šlo za naloge receptivnega tipa, gl. Stanič, v pripravi).¹¹² Več kot polovico manjši je občutek uspešnosti pri ostalih treh sklopih (slovnica, poznavanje medkulturnih vsebin in pisni sestavek), vendar vseeno izražen pri petini vseh tekmovalcev na tej ravni.¹¹³

Na ravni B2, pri obalnih gimnazijcih z italijanščino kot jezikom okolja, je najbolj od vseh štirih tekmovalnih skupin v ospredju zadovoljstvo z uspešnostjo pri bralnem razumevanju (gl. Prikaza 1 in 2). Prepričani smo, da gre za vpliv kombinacije med vsebino besedila (tem učencem čustveno in izkustveno blizu) in jasnostjo sporočila, ne vemo pa, kako visoki so bili objektivni rezultati, saj naloge niso bile enostavne (in bi bila zanimiva primerjava z dejansko uspešnostjo pri tem sklopu).

109 Oboje je razumljivo in do precejšnje mere pričakovano, saj v komaj 180 šolskih urah prek le treh let obiskovanja izbirnega predmeta ni mogoče razviti solidne slovnične pravilnosti in pisne tekočnosti, vsaj ne take, ki bi dajala dober občutek sicer uspešnim devetošolcem. Kljub temu oziroma prav zato je pri ravni A1 predvidena pomembnost pisnega izražanja zgolj 20 % končnega seštevka točk.

110 Pregledovalci prostih pisnih sestavkov so menili, da so bili letos naslovi primerno izbrani. Ne moremo torej izključiti, da je tudi ta vidik pomembno vplival na občutek uspešnosti, saj so očitno pisali z veseljem in v prepričanju, da se zmorejo uspešno izražati.

111 Kljub temu je imel ta del tekmovalne pole letos kar 17% delež, saj menimo, da je temu vidiku pomembno nameniti eksplicitno pozornost, najverjetneje bo pa primerno in potrebno pripraviti gradiva z medkulturnimi vsebinami, morda celo za samostojno spoznavanje teh področij: nadpovprečno uspešni in zainteresirani učenci bodo to zmogli ob minimalni podpori učiteljev, obenem pa pri tekmovanju ne bomo 'prikrajšali' učencev, ki so sicer poznavalci medkulturnih vidikov, vendar morda ne ravno teh, ki so bili letos naključno izbrani za tekmovalno polo. Tako pripravljene naloge bodo vsebovale tudi vidike medkulturne vzgoje, katere poznavanje je poleg poznavanja dejstev tudi smiselno preveriti.

112 Zanimivo in smiselno bi bilo ugotavljati korelacijo z objektivnimi rezultati, vendar lahko domnevamo, da so pri teh treh sklopih receptivnih nalog bili tekmovalci uspešni bolj kot pri produktivnih in se zato tudi počutili nadpovprečno uspešni.

113 Ocenimo lahko, da gre za nekoliko nižje ravni veselja in zadovoljstva pri produktivnih zmožnostih in medkulturnih vsebinah na podlagi dejstva, da je učni načrt za italijanščino na tej ravni morda prezahteven ali preveč zgoščen (oz. neustrezno interpretiran s strani učiteljev italijanščine kot TJ) in je zahteva po strmi porasti znanja, potrebnega za produktivne zmožnosti, nujno občutena kot napor. Verjetno bi kazalo razmisliti o razbremenitvi gimnazijskih učnih načrtov glede italijanščine kot TJ, kar pa je v nasprotju z maturo iz italijanščine (zanjo se pripravlja kalibracija na SEJO in učitelji si obetajo, da bi prišlo do razlikovanja med maturami iz italijanščine kot drugega in kot tujega jezika, kar naj bi vplivalo tudi na vsebine učnih načrtov za obe situaciji učenja/poučevanja italijanščine).

Občutek uspešnosti je bil visok (8 od 20 tekmovalcev, tj. 40 %) tudi pri nalogi za preverjanje besedišča in pri prostem pisnem sestavku; pri slednjem ponovno ugotavljamo, da so bili naslovi očitno posrečeno izbrani. Sklopa za preverjanje komunikacijskih struktur in medkulturnih vidikov sta bila v veselje in zadovoljstvo po trem tekmovalcem od 20, slovnični sklop pa je bil očitno prezahteven in je zadovoljstvo izrazil le en tekmovalec.

Prikaz 2: Najpogostejši odgovori glede občutkov uspešnosti pri posamičnih zmožnostih

na ravni A1 –	1) bralno razumevanje ,	2) ' <u>komunikacija</u> ', besedišče
na ravni A2 –	1) prosti pisni sestavek	2) bralno razumevanje , besedišče , ' <u>komunikacija</u> '
na ravni B1	1) besedišče	2) bralno razumevanje , ' <u>komunikacija</u> '
na ravni B2	1) bralno razumevanje	2) besedišče , prosti pisni sestavek

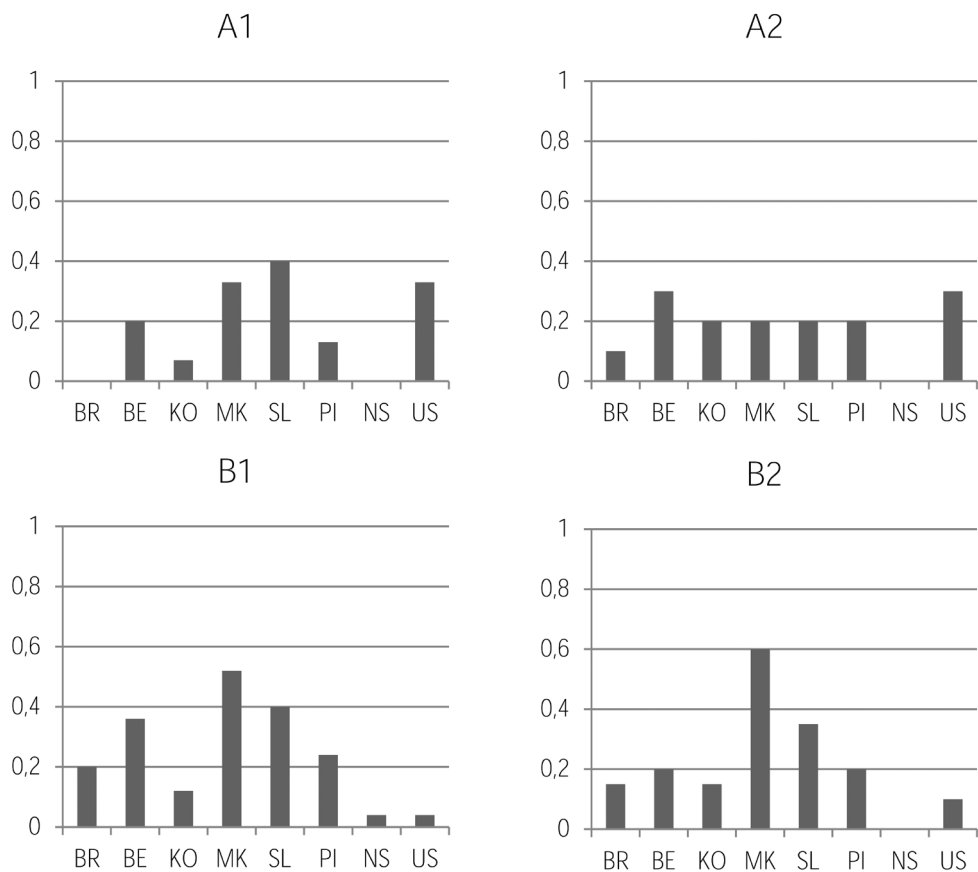
Če povzamemo najpogostejše izražene občutke uspešnosti (gl. Prikaz 2), lahko vidimo, da se torej na prvem in drugem mestu najpogosteje pojavljajo a) bralno razumevanje in besedišče (v vseh štirih kategorijah), zatem 'komunikacija' (v treh kategorijah od štirih) in pri obeh <obalnih> ravneh prosti pisni sestavek. Vsekakor ni dvoma, da pri učencih prevladuje občutek uspešnosti pri receptivnih zmožnostih oz. pri nalogah takega tipa (gl. Stanič, v pripravi), čeprav jim učitelji (najverjetneje) pogosto povedo, da šele nadgradnja z aktiviranjem produktivnih zmožnosti dokazuje polno obvladanje jezika na določeni ravni.

2.2 Občutki neuspešnosti

Tudi pri vprašanju *Kateri trije (3) sklopi na tekmovalnih polah so bili taki, da meniš, da se pri njih nisi mogel izkazati s svojim znanjem italijanščine?*, s katerim smo skušali dobiti vpogled v področja, pri katerih so dijaki čutili, da se niso mogli uspešno izkazati, velja podoben dvom kot pri 2.1. *Občutki uspešnosti* (predpostaviti bi bili morali, da so učenci na republiškem tekmovanju sposobni razlikovati med objektivnimi lastnostmi posamičnih nalog). Razmislek gre v tem primeru še morda nekoliko močnejše v smeri, da se je to do neke mere odrazilo v odgovorih, kar pomeni, da smo z odgovori dobili izraženo poleg občutkov neuspešnosti, verjetno v marsikaterem primeru tudi njihovo 'oceno' tipa naloge.¹¹⁴ Šele presoja vseh treh anketnih vprašanj utrjuje naše mnenje, da večjih odstopanj ni.

¹¹⁴ Med mnogimi učitelji in učenci prevladuje (sicer ne povsem utemeljeno) mnenje, da so receptivne naloge 'manj zahtevne' oz. pokažejo zgolj razumevanje (tujega oz. drugega jezika), naloge produktivnega tipa pa 'bolj zahtevne', saj pokažejo sposobnost uporabe tujega oz. drugega jezika'. V tem smislu so verjetno anketirani tekmovalci tudi odgovarjali.

Prikaz 3: Rezultati pri vprašanju glede občutkov neuspešnosti pri posamičnih zmožnostih

Legenda: BR – bralno razumevanje BE – besedišče KO – komunikacija MK – medkulturni vidiki SL – slovnica, PI – pisno izražanje NS – občutek neuspešnosti pri vse sklopih, VS – občutek uspešnosti pri vseh sklopih

Kot lahko vidimo, je na splošno (gl. Prikaz 3) komaj en tekmovalec (raven B1) izrazil, da se je počutil neuspešen pri vseh sklopih (morda gre za tekmovalca, ki ni bil primerno pripravljen za raven nalog ali ima do sebe previsoka pričakovanja). Pri vseh ostalih treh kategorijah velja nasprotno: ponovi se (do neke mere v povezavi s predhodnim vprašanjem, vendar ni popolnega ujemanja), da je kar precejšnje število devetošolcev in dijakov označilo, da se niso počutili pri reševanju kompletov neuspešni.

Na ravni A1, kot kaže (gl. Prikaza 3 in 4), povzročajo največje preglavice oz. vzbujajo občutke neuspešnosti naloge, ki preverjajo slovnico in medkulturne vsebine; tako neuspešnost je izrazila tudi petina tekmovalcev pri nalogi z besediščem. Pri skupini na ravni A2 (,obalni‘ devetošolci) je razveseljivo, da je v splošnem zelo nizko izražen občutek neuspešnosti pri vseh delih tekmovalne pole, v povprečju je 20 % posameznikov občutilo neuspešnost pri posamični zmožnosti tekmovalne pole.

Pri nižji srednješolski ravni B1 ('kontinentalni' dijaki) lahko v splošnem vidimo (gl. Prikaz 2), da so ti dijaki pogosteje od ostalih treh tekmovalnih kategorij izrazili, da se tako ali drugače niso mogli izkazati. Kar polovica se je počutila neuspešne zaradi nepoznavanja medkulturnih vidikov (kjer je očiten primanjkljaj znanja). Visok je tudi delež tistih, ki so jih z občutki neuspešnosti navdale naloge za preverjanje besedišča in slovničnih struktur, izkazali pa naj bi se pri bralnem razumevanju in pisanju prostega sestavka.

Pri 'obalnih' gimnazijcih (raven B2/C1, (gl. Prikaza 3 in 4) je tudi področje medkulturnih vsebin tisto, ki jih je navdalo z občutkom neuspešnosti (tako je pri več kot polovici tekmovalcev), precej pa tudi naloge za preverjanje slovničnih struktur (7 od 20 dijakov). Pri ostalih sklopih tekmovalne pole pa izrazitejši občutki neuspešnosti niso bili izkazani.

Prikaz 4: Najpogostejši odgovori glede občutkov neuspešnosti pri posamičnih zmožnostih

na ravni A1 –	1) slovnica,	2) <u>medkulturne vsebine</u>
na ravni A2 –	1) besedišče,	2) različno
na ravni B1	1) <u>medkulturne vsebine,</u>	2) slovnica
na ravni B2	1) <u>medkulturne vsebine,</u>	2) slovnica

Če tudi tu povzamemo najpogostejše izražene občutke neuspešnosti (gl. Prikaz 4), lahko vidimo, da se na prvem in drugem mestu najpogosteje pojavljajo a) medkulturne vsebine in b) slovnica (tako v treh kategorijah od štirih), pri čemer je nujno pripomniti, da so se znanja s teh dveh področij preverjala z nalogami, ki so terjale 'produktivno' znanje (ne zgolj razumevanja in prepoznavanja) (gl. Stanič, 2013, v pripravi). Do določene mere je potrebno izsledke interpretirati tudi z uvodoma navedenim pomislekom, namreč da so določeni tekmovalci zgolj navedli, da pri teh nalogah niso mogli izkazati svojega znanja italijanščine, saj gre pri slovnici po naravi snovi za necelostni vpogled v sposobnost slovnične pravilnosti pri izražanju (tak je sicer del ocene pri prostem pisnem sestavku), pri medkulturnih vsebinah pa pri letošnjem tekmovanju zgolj za poznavanje določenih podatkov, ne pa za dokazovanje jezikovnega znanja (razen samega razumevanja vprašanj).¹¹⁵

Če pa privzamemo, da so tekmovalci v veliki meri vendarle izražali nelagodje oz. neuspešnost pri slovnici, želimo izpostaviti dvoje: a) to nelagodje ni presenetljivo pri obeh 'kontinentalnih' kategorijah, kjer je v minimalnem številu ur težko razvijati v prvi vrsti slovnično pravilnost, kar se pri tovrstnih nalogah nujno pokaže, in so se učenci po našem mnenju upravičeno počutili neuspešni; in b) pojav je presenetljiv pri 'obalnih' gimnazijcih (raven B2/C1), saj bi pri tako velikemu obsegu ur (pribl. 1200 v 13 letih) vendarle pričakovali, da se je slovnično pravilnost tudi enakomerno in sistematično razvijalo ter da pri najboljših dijakih ni razlogov za občutke neuspešnosti.

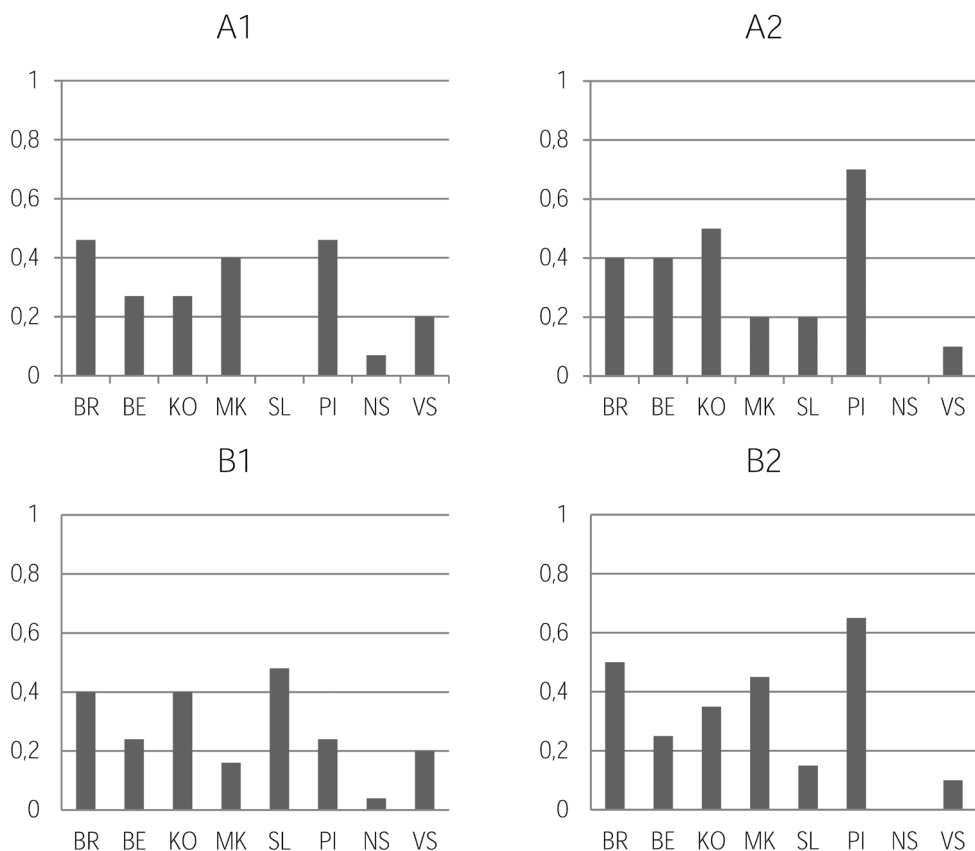
¹¹⁵ Tu moramo upoštevati, da ne gre le za tip nalog, ampak tudi za dvom, ali sploh in kaj je vključeno v pouk od medkulturnih vsebin in vzgoje k med- ali celo k transkulturnosti.

2.3 Vprašanje o vsečnosti posamičnih sklopov

Z vprašanjem *Kateri 3 sklopi na tekmovalnih polah so ti bili všeč, in to ne glede na to, ali so ti šli dobro ali manj dobro od rok?* smo skušali dobiti podatke o tem, katere so preference glede posamičnih zmožnosti med tekmovalci, ki sodijo v kategorijo uspešnejših, verjetno tudi nadarjenih učencev, pri čemer upoštevajo (ali pa tudi ne) svoje občutke večjega ali manjšega uspeha pri reševanju posamičnih nalog.

V splošnem lahko ugotavljamo, da je bil/a v vseh 4 kategorijah zgolj en/a tekmovallec/ka, ki je izjavil/a, da mu/ji tekmovalne naloge v celoti niso bile všeč, po drugi strani pa so razmeroma številni tekmovalci, ki so, ne glede na svoje občutke glede uspeha, kot 'všečne' označili tekmovalne pole v celoti. Iz anket izhaja (gl. Prikaza 3 in 5), da so tekmovalci v precejšnji meri označevali 'všečnost' posamičnih nalog ne glede na svoje občutke uspešnosti (npr. množičen občutek neuspešnosti pri medkulturnih vsebinah, ki nasprotuje množični in visoki všečnosti teh nalog).

Prikaz 5: Rezultati pri vprašanju glede všečnosti, ki ni povezana z občutkom uspešnosti

Legenda: BR – bralno razumevanje BE – besedišče KO – komunikacija MK – medkulturni vidiki SL – slovnica, PI – pisno izražanje NS – noben sklop mi ni bil všeč, VS – vsi sklopi so mi bili všeč

Raven vsečnosti je v splošnem visoka, pri nekaterih posamičnih nalogah jo zaznamo približno pri polovici tekmovalcev (npr. pisno izražanje na ravneh A2 in B2), pri nekaterih pa pri tretjini (npr. besedišče na ravneh A1 in B1). Posamični sklopi pri vseh štirih kategorijah, ki niso bili pretirano všečni, so slovnične naloge, pri katerih bi nadaljnja analiza pokazala, da je šlo v večini za naloge aktivne uporabe slovničnih struktur v danem kontekstu, ki so v testnih polah dejansko prevladovale (gl. Stanič, v pripravi).

V okviru ravni A1 ('kontinentalni' devetošolci) so bili tekmovalcem najbolj všeč bralno razumevanje, medkulturne vsebine in pisni sestavek, dokaj všeč sta jim bila sklopa o besedišču in komunikaciji, nikomur pa nista bili všeč nalogi s slovničnimi strukturami. 'Obalne' devetošolce (raven A2) je očitno tema za prosto pisno izražanje najbolj pritegnila, približno polovici so bile všeč naloge za bralno razumevanje, besedišče in komunikacijo, slovnični in medkulturni skop pa sta bila všeč res redkim.

Pri srednješolcih na ravni B1 ('kontinentalni' dijaki) je primerjava s predhodnim prikazom (gl. Prikaza 4 in 6) najbolj zanimiva, saj so množično izražali občutke neuspešnosti pri posamičnih sklopih tekmovalne pole, pri tem vprašanju pa so potem kljub temu navedli, da so jim bile naloge same po sebi všeč, tako glede bralnega razumevanja kot komunikacije. V nekoliko manjši meri (v obsegu pribl. 25 % udeležencev) so bile všečne tudi naloge za besedišče, slovnico in pisni sestavek. Tudi 'obalni' dijaki (raven B2/C1) so izražali visoko mero všečnosti glede številnih posamičnih sklopov tekmovalne pole (npr. pisno izražanje in bralno razumevanje) in tudi oni so, kot dijaki na ravni B1, glede besedišča in slovnic enotno izrazili nekoliko nižjo raven všečnosti.

Prikaz 6: Najpogostejši odgovori glede všečnosti, brez navezave na občutek uspešnosti

na ravni A1	1) bralno razumevanje ,	2) <u>medkulturne vsebine</u> , prosti pisni sestavek
na ravni A2	1) prosti pisni sestavek,	2) 'komunikacija'
na ravni B1	1) <u>medkulturne vsebine</u> ,	2) bralno razumevanje , besedišče
na ravni B2	1) prosti pisni sestavek,	2) bralno razumevanje , <u>medkulturne vsebine</u>

Razlika med skupinama je pri prostem pisnem sestavku, kjer je bil tip naloge ali tema očitno zelo všečen 'obalnim' dijakom', manj pa 'kontinentalnim' (ker med naslovi za obe ravni ni neke konceptualne razlike, menimo, da je manjša všečnost povezana z jezikovno zahtevnostjo naloge in ne z naslovom). Zanimivo je, da so bila tudi srednješolcem v obeh kategorijah vprašanja o medkulturnih vsebinah zelo všeč, čeprav vemo od predhodnega vprašanja, da se jim ni zdelo, da so bili pri reševanju uspešni. Z različnih vidikov so rezultati tudi predvidljivi, toda vseeno se je pri vprašanju o všečnosti pokazalo nekaj jasnih tendenc (gl. Prikaz 6):

- 1) V treh kategorijah (od štirih) je bralno razumevanje na prvem ali drugem mestu, kar kaže, da je avtorjem očitno uspelo izbrati najstnikom primerna besedila in pripraviti naloge, ki so bile tekmovalcem všeč.
- 2) Prav tako v treh kategorijah (od štirih) so bile učencem všeč naloge o medkulturnih vsebinah. Naloge naj ne bi bile pretežke, saj so želele preveriti le poznavanje nekaj temeljnih družbeno-zgodovinskih in kulturnih podatkov o Italiji in v manjši meri o Sloveniji (in njeni povezanosti z Italijo).
- 3) V najvišji meri so nas presenetili rezultati, ki zadevajo prosti pisni sestavek.¹¹⁶ Pisni sestavek naj bi veljal za podpovprečno priljubljeno obliko aktivnosti v šoli in/ali doma (kot domača naloga), po drugi strani pa vendarle niso presenetljivi: produktivno znanje je namreč za uspešnejše učence resnična potrditev smisla učenja tujega jezika, poleg tega pa predstavlja sporočanje svojih izkušenj, čustev, stališč ipd. večji izziv kot marsikaj drugega ter vključuje tudi kreativno izkušnjo pisanja. Očitno je, da so se jih tekmovalci lotili srčno, zagnano in z veliko veselja ob izzivu naslovov.

3 ZAKLJUČKI IN GLOTODIDAKTIČNE IMPLIKACIJE

V splošnem so rezultati tekmovalnih pol pokazali, da gre za tekmovalce z več kot solidnim znanjem italijanščine glede na kategorijo oz. raven. Ob nalogah tekmovalnih pol so tekmovalci pokazali nadpovprečne sposobnosti pri reševanju zahtevnejših nalog glede jezikovnih zmožnosti, pa tudi, da znajo razvijati misli ob temah, ki so predpostavljale primerno raven zrelosti.

Analize vprašanj v anketi med tekmovalci iz italijanščine so pokazale nekaj implicitnih motivacijskih vidikov, predvsem pa odnos tekmovalcev in njihove občutke pri posamičnih delih tekmovalnih pol, kjer so se preverjala predvsem funkcionalna znanja italijanščine. Glede na vse, kar je bilo predhodno pokazano (gl. 2. REZULTATI), lahko o tekmovalcih, najboljših slovenskih učencih italijanščine kot tujega ali kot drugega jezika, zaključimo naslednje:

- 1) počutijo se bolj uspešni oz. imajo občutek, da so se lahko bolje izkazali s svojim znanjem pri tistih delih, ki se nekako ujemajo z njihovo ravno znanja: na ravneh A1 in B1 prevladujejo boljši občutki pri nalogah receptivnega tipa (kjer zadostuje razumevanje), tekmovalci z Obale pa se počutijo najbolje pri izkazovanju produktivnih zmožnosti;
- 2) ne glede na raven se niso počutili uspešne pri nalogah za preverjanje slovničnih struktur (zahtevale so produktivno znanje) in pri medkulturnih vsebinah (ki verjetno niso del sistematičnega šolskega dela) ter pri besedišču (čeprav so bile naloge pretežno receptivnega tipa);

¹¹⁶ Sposobnost pisnega izražanja predpostavlja dovolj časa in predvsem pozitivnih izkušenj s pisanjem, ne pa ‚storilnostnega pritiska‘ v obliki visokega deleža točk: zaradi tega je bilo pisanju namenjenih zgolj 20 % vseh točk (pri obeh osnovnošolskih kategorijah), pri ostalih dveh pa po 30 %. Tudi glede na izsledke te analize bi bilo verjetno smiselno točke razporediti tudi drugače: dati pisnemu izražanju manjšo težo pri italijanščini kot TJ in večjo pri italijanščini kot J2.

- 3) izrazili so svoje preference, *neodvisno* od občutkov svoje večje ali manjše uspešnosti, za naloge za preverjanje bralnega razumevanja, medkulturnih vsebin in pisnih zmožnosti.

Nekateri zaznani pojavi so, splošno gledano, verjetno posledica premajhnega števila ur (ali morda neugodno razporejenih ur) v marsikateri (manjši) šoli, pa tudi morda še pomanjkljive sistemske podpore učiteljem, ki poučujejo t. im. izbirne predmete in imajo v svojih skupinah sposobne in jezikovno nadarjene učence, ki se jih sicer 'registrira', vendar le zelo šibko sistemsko podpira pri njihovem razvijanju. Zagnani (čeprav sistemsko nenagrajeni) učitelji omenjeno pomanjkljivost dopolnjujejo s svojim aktivnim in kakovostim delom, kar se odrazi tudi pri rezultatih 'njihovih' učencev na državnem tekmovanju. Tekmovalci so v anketi vsekakor nakazali, s tem da so pisno izrazili svoje prijetne občutke in manj prijetno 'neuspešnosti' ter tudi ustno omenjali (neformalno), da bi si želeli (še) več sistemske podpore pri medkulturnih vsebinah, slovnici, besedišču in pisanju spisov (vsekakor iz različnih osebnih razlogov in namenov).¹¹⁷

Nadalje se je pri ravni B1 pokazalo, da so učenci nekoliko odklanjali oz. izražali občutek neuspešnosti pri produktivnih nalogah v splošnem in pri medkulturnih vsebinah, kar je mogoče pripisati temu, da je učni načrt za italijanščino v tem segmentu morda preveč 'zgoščen', saj matura dejansko predvideva raven B2, ki pa naj bi jo gimnazijci dosegli v komaj 350 kontaktnih urah in potem še v dodatnih urah za pripravo na maturo.¹¹⁸

Močan in strm porast vsebin, ki se ga predvideva v splošnih gimnazijah, sploh ko gre za produktivne zmožnosti in slovnično/jezikovno pravilnost, ne morejo nujno zagotavljati uravnoteženega razvijanja jezika in verjetno povzročajo nelagodje številnim učencem/gimnazijcem, celo najuspešnejšim (ki bi bili morda še bolj zainteresirani), toliko bolj pa to velja za srednje-višje zainteresirane, ki se sicer ne uvrstijo na državno tekmovanje. Možna glotodidaktična implikacija bi bila, da se (pri tekmovanju) prav pri obeh 'kontinentalnih' kategorijah dosledno uporabi naloge, ki ne presegajo ravni, obenem pa se v sam proces vključuje raznolikost v okviru predvidenih ravni, saj se večina učencev vendarle ne odloča za maturo iz italijanščine, obenem pa to ne pomeni, da jih znanje italijanščine ne zanima.

3.1 Zaključne misli glede slovnice in pisnega sestavka

Nadaljnje področje, ki je bilo izpostavljeno, so slovnične naloge, in sicer pri vseh štirih kategorijah: slovnične strukture so se preverjale 'komunikacijsko', kontekstualizirano

117 Člani DUIS-a bodo o možnostih bolj sistemske priprave tekmovalcev na omenjenih področjih razpravljali in morebitne spremembe načrtno vključili v sistem republiškega tekmovanja iz italijanščine kot TJ in kot J2.

118 Nedvomno bi bilo smiselno omejiti učni načrt za italijanščino v srednjih šolah oz. se vsaj oddaljiti od zahtev za italijanščino na maturi, ki je v praksi 'naravnana' na »obalne« srednješolce z italijanščino kot jezikom okolja. Ta proces jeseni 2013 prične potekati v okviru Državnega izpitnega centra, v okvirih projekta »Umestitev izpitov tujih jezikov v Skupni evropski jezikovni okvir«.

in z nalogami produktivnega tipa, vendar kljub prevladujoči ‘uporabnosti’ niso vzbujale prijetnih občutkov. Morda je vendarle šlo za prezahtevne naloge, ki so ‘frustrirale’ vse tekmovalce in so zato tako množično navajali, da se pri teh nalogah ne počutijo uspešni in se niso mogli izkazati. Njihov odnos bi kazalo morda še nekoliko nadalje raziskati, saj je poznavanje slovnice in predvsem sposobnost ‘znati uporabiti zakonitosti’ pomemben pokazatelj obvladovanja jezika, zlasti natančnosti v izražanju. Ali gre zgolj za splošen odpor do slovnice ali zgolj za premalo zavesti o njeni pomembnosti ali zgolj za naloge, ki so bile za opredeljeno raven prezahtevne? Vsekakor bi si želeli, da se v pouk vnese, ne le zaradi najboljših učencev ali zgolj zanje, več raznolikih slovnicih nalog, ter revalorizira slovnico znanje, seveda v okviru predvidene ravni za določeno kategorijo. Ključnega pomena pri tem je, kakšen odnos do slovnice izražajo in s tem posredujejo učitelji.

Nenazadnje pa je pomembno sporočilo ankete tudi to, da so glede pisnega sestavka, sicer pogosto navedenega kot najzahtevnejši preizkus (gl. Djorović in drugi 2008), slovenski učenci pokazali tudi nasprotno: ‘obalni’ učenci so se prav pri tem delu tekmovalne pole počutili najbolje oz. imeli občutek, da so se lahko izkazali. Imejmo ta izsledki ankete kot pomembno sporočilo (in spodbudo) nam učiteljem v splošnem, da si učenci želijo okrepljenega razvijanja pisne zmožnosti v šoli, in sicer ne iz nuje, pač pa iz veselja in zadovoljstva. Tako notranjo motivacijo je nujno podpirati (morda vsaj z elementi individualizacije in diferenciacije), saj prav prek pisne zmožnosti učenci napredujejo od osnovnega znanja (angl. basic interpersonal communicative skills, BISC) proti višjemu, izobražencem primernemu jezikovnemu znanju (angl. cognitive academic language proficiency, CALP, gl. Cummins 1984, navedeno v Serragiotto 2003: 5).

Na področju tipologije nalog so tudi državno tekmovanje, maturitetni preizkus iz italijanščine – že samo njihova prisotnost in tudi spremembe pri zasnovi testnih pol – številnim učiteljem spodbuda k premisleku in uravnavanju smeri svojega poučevanja, za ‘v razred’ vs. ‘za doma’, pri čemer naj bi to ostalo uravnoteženo »in sicer tako, da motivacija boljših učencev ne bi pomenila frustracije šibkejših. Tekmovanje ima v bistvu smisel le, če s sabo prinaša izziv, da se dvigne raven znanja celotnega razreda« (ital. »*in modo che la motivazione dei primi non comporti la frustrazione dei secondi. Il concorso, in pratica, ha senso solo se porta con sé la sfida di alzare il livello di una classe*«, Djorović in drugi 2008).

LITERATURA

COUNCIL OF EUROPE, 2001, slov. izdaja 2011: *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge University Press, Cambridge.

- DJOROVIĆ, Danijela, ZAVIŠIN, Katarina, GUGLIELMI, Lorenzo, 2008: »Il concorso nazionale di lingua italiana in Serbia: analisi di un percorso e prospettive«, *Bollettino Itals, Supplemento alla rivista ITALIS, Settembre 2008*, letnik VI, št. 26. Dostopno na naslovu: http://venus.unive.it/italslab/modules.php?op=modload&name=ezcms&file=index&menu=79&page_id=440 (citirano: 10. junij 2013).
- KENDA, Jana, 2005: »Gara nazionale di lingua italiana per alunni degli istituti e scuole superiori 2005 : analise e commento dei lavori di italiano«, *Vestn. - Druš. tuje jez. književ.*, letn. 39, št. 1/2. 53–65.
- MERTELJ, Darja, 2006: »Državno tekmovanje v znanju italijanskega jezika 2006«, *Vestn. - Druš. tuje jez. književ.*, letn. 40, št. 1/2. 205–213.
- MERTELJ, Darja, (v pripravi): *Spunti motivazionali e percezioni di soddisfazione in una competizione di italiano L2 / LS*.
- SERRAGIOTTO, Graziano, 2003: *CLIL Apprendere insieme una lingua e contenuti non linguistici*. Guerra: Perugia.
- STANIČ, Daša, (v pripravi): »Receptivno in produktivno znanje tujega in drugega jezika - analiza nalog na tekmovanju iz italijanščine«, *Vestnik za tuje jezike*.
- Več avtorjev, 2013a: <http://www.bundeswettbewerb-fremdsprachen.de/> (citirano 10. junij 2013).
- Več avtorjev, 2013b: *Campionato Nazionale delle Lingue, 3a edizione*, anno scolastico 2012–2013, <http://www.uniurb.it/cndl/> (citirano 10. junij 2013).
- VUČO, Julijana, 2007: »Diffusione e insegnamento dell'italiano in Serbia e in Montenegro«, v Botta F. in drugi (ur.), *La questione adriatica e l'allargamento dell'Unione Europea*. Firenze: Francoangeli.

POVZETEK

Republiško tekmovanje iz italijanščine kot drugega in kot tujega jezika: percepcija uspešnosti med osnovnošolci in dijaki

Namen prispevka je predstaviti, po kratkem pregledu zgodovine tekmovanja iz tujih jezikov in sestavi sedanjega državnega tekmovanja iz italijanščine kot tujega in kot drugega jezika, izsledke na podlagi vprašalnika med učenci osnovnih in srednjih šol, ki so se letos udeležili državnega tekmovanja. Gre za vprašanja, namenjena njihovim občutkom (ne)uspeha pri posamičnih sklopih tekmovalne pole, in preferencam teh nadpovprečno uspešnih učencev do posamičnih segmentov jezikovnega znanja, ki so bili sestavni del tekmovalnih pol: bralno razumevanje, besediščem slovnica, medkulturne vsebine, zapisana ustna 'komunikacija', pisni sestavek.

Ključne besede: italijanščina, tuji/drugi jezik, ocenjevanje, uspešni učenci, zaznavanje uspeha.

ABSTRACT

Perception of success among participants to the national contest in Italian as a foreign and as second language

The paper aims, first, to offer a brief sketch of the history of the national foreign- language competition in Slovenia, and, second, to describe the structure of the competition in Italian as a foreign and second language. In the main part of article, some results of the questionnaire given to the participants of the 2013 competition are presented and discussed, focusing specifically on the perceptions of success (or lack of it) in relation to the participants' performance in the following areas: reading comprehension, vocabulary, grammar, intercultural knowledge, oral communication (in written form) and written composition.

Key words: Italian, foreign/second language, language testing, successful learners, perception of success.

RIASSUNTO

Percezioni di successo tra i partecipanti al concorso nazionale in italiano come lingua straniera e seconda

Il contributo si prefigge, in primo luogo, di presentare una breve rassegna della storia e della strutturazione attuale del concorso nazionale di conoscenza dell'italiano come lingua straniera/seconda in Slovenia. In seguito vengono esaminati i risultati dell'inchiesta svolta tra i partecipanti dell'edizione 2013 sulle ragioni e motivazioni per la partecipazione a questa competizione, ma in primo luogo sulla percezione del proprio successo (o meno) e sulla soddisfazione. In base all'analisi è stato possibile presentare le preferenze dei partecipanti per le singole abilità verificate nelle prove: lettura, lessico, grammatica, aspetti interculturali, comunicazione orale (per iscritto), tema scritto.

Parole chiave: l'italiano, lingua straniera/seconda, valutazione, migliori apprendenti, percezione di successo